

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за даване на
образователната и научна степен
„доктор”

Автор на дисертационния труд: **инж. Христо Валериев Христов**

Тема на дисертационния труд: **Повишаване ефективността на бойната експлоатация на корабите чрез разработване на подводни аварийни методи за ремонт**

Рецензент: **чл.-кор. проф. Димитър Тодоров Бучков**

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение. Степен и мащаб на актуалността на проблема и конкретните задачи, разработени в дисертацията.

Поддържането и аварийните ремонти на **корабите на вода** е сериозен проблем както за високата боеспособност, така и за по-ниските разходи на тази перманентна и неотменна дейност на военноморските сили. Тя е от съществено значение и за **експлоатационната ефективност** на търговския флот. Това предполага сериозен анализ на съществуващата практика на организацията на кораборемонта, както и прилагането на най-подходящи техника и технологии за осъществяването ѝ.

След сериозен и задълбочен анализ на съществуващата практика, дисертантът достига до извода, че технологиите за подводно рязане, **като неизменна част от ремонта на кораба на вода**, са най-подходящи за поддържане и повишаване на бойната експлоатация на корабите от военния флот. Затова той насочва изследванията си към разработване на достъпни и ефикасни методи и технологии за ремонт на корабния корпус при **нормално газене на корабите, т.е. на вода**. Още във втората глава на дисертацията той установява, че **методът на електро-кислородно рязане с екзотермични методи** е най-подходящ, тъй като се отличава със своята автономност, простотата на осигуряващата апаратура и достъпна приложимост.

За постигане на поставените цели той решава следните задачи:

- Проучване на съществуващата организация на кораборемонта във ВМС;
- Изследване на екзотермични електроди за подводно електро-кислородно рязане и възможността за тяхната приложимост в условията на аварийния ремонт на кораба на вода;
- Разработване на методика и създаване на оборудване за изследване на процеса;
- Разработване на технологични препоръки за подводно електро-

кислородно рязане с екзотермични електроди.

2. Познава ли дисертантът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал.

При изясняване състоянието на проблема, дисертантът се позовава на голям брой източници (144), от които 93 на кирилица, 41 на латиница и 6 сайта. Има и доста литературни източници от последните години. Не малък брой описват избрания метод на изследване, а броя на източниците, които описват и анализират от различни аспекти подводното рязане в последно време е значителен. Дисертантът е анализирал сравнително голям обем информация, което е дало възможност да формулира и избере подходящ метод на изследването.

3. Избраната методика на изследване може ли да даде отговор на поставената цел и задачи на дисертационния труд.

За решение на поставената цел в дисертационния труд е избран методът на планирания експеримент и статистическа обработка на резултатите. За целта е конструирана и построена уредба за експериментално изследване и процедура за провеждане на експериментите.

Дисертантът много успешно е усвоил и приложил планиране на експеримента като е избрал комбинация от пълен факторен експеримент и звездни точки, образуващи план „кръст“.

Подходящо са избрани факторите и целевите параметри.

В глава четвърта са анализирани експерименталните данни и са дадени три модела, свързани с определяне на оптимални технологични режими на подводно електро-кислородно рязане с екзотермични електроди.

В последната глава са разработени технологични препоръки за подобряване на подводното рязане.

4. Кратка аналитична характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Дисертационният труд е структуриран в пет глави с обем от 195 страници. Подреден е методически добре, като е спазена логическата последователност на отделните етапи – след кратък обзор да се решат основните задачи. След всяка глава са дадени основните заключения и изводи по нея.

Предложената оригинална технологична схема за провеждане на експериментите осигурява достоверност на получените резултати и формулираните научно-приложни и приложни приноси.

5. В какво се заключават научните или научно-приложните приноси на дисертационния труд? Каква е, конкретно, значимостта на тези приноси за науката и практиката?

Научни приноси: чисто научни приноси не могат да се посочат.

Научно-приложни приноси: те са в обхвата на цялото изследване.

Към групата «Получаване и доказване на нови данни и факти» се отнасят:

- Адаптиран е опита на страни от НАТО по отношение организацията на бойната експлоатация на корабите към условията на ВМС на Р. България;
- Създадена е методика за изследване и за моделиране процеса на подводно рязане с екзотермични електроди;
- Получени са регресионни уравнения за: процес на горене на екзотермичен електрод във водна среда; процес на горене на екзотермичен електрод във въздушна среда и максимална производителност на подводно рязане.

Към групата «Приноси за приложение в инженерната практика» се отнасят:

- Конструирана и изработена специална установка за провеждане на експериментите;
- Формулирани са технологични препоръки за повишаване ефективността на подводното електро-кислородно рязане с екзотермични електроди;
- Разработените електроди са внедрени в дейността на български водолазни фирми.

6. Може ли да се оцени в каква степен дисертационния труд и приносите представляват лично дело на дисертанта?

Нямам преки впечатления за разработките на докторанта, но наличието на една самостоятелна публикация и две публикации, където докторантът е на първо място ми дават основания да считам, че резултатите и приносите в дисертационния труд са основно лично дело на докторанта.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията (международни, национални, ведомствени, служебни бюлетини и т.н.), в които са отпечатани. Какво е отражението им в науката – използване и цитиране от други автори, в други лаборатории, страни и пр.?

По дисертацията има публикувани шест работи, от които една самостоятелна, в две авторът е на първо място, а останалите – в съавторство с научния ръководител. Шестте публикации са публикувани в сборници на научни конференции и конгрес с международно участие.

8. Резултатите от дисертационния труд са станали достояние на научната общност в областта на подводните методи за ремонт на кораб на вода чрез публикуването от докторанта на доклади от научните сесии във ВВМУ по съществените резултати от разработката.

Отчитам, че публикациите отразяват по-голямата част от резултатите и приносите, получени при разработване на дисертационния труд и че

трудът е получил необходимата публичност. Не са приложени документи за внедряване, въпреки че става известно прилагане на неговите електроди от някои фирми.

9. Мотивирани препоръки за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси: какво и къде да се внедри?

Намирам за наложително разработените екзотермични електроди да се внедрят при ремонта на кораби на ВМС, като се разработят нормирани (квалифицирани) процедури за рязане и заваряване във флота.

10. Авторефератът направен ли е съгласно изискванията, правилно ли отразява основните положения и научните приноси на дисертационния труд?

Представеният автореферат отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Отрадени са основните моменти на дисертацията, дадени са резултатите от изследването, основните заключения, както и научноприложните и приложни приноси на дисертационния труд.

11. Други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение.

Намирам, че в работата не е напълно обоснован (или необходим) избора на въглеродния еквивалент на електродите като фактор в приложния математичен модел.

12. Заключение.

Разработеният от инж. Христо Валериев Христов дисертационен труд е актуален за науката и е особено полезен за нашата практика. Считаю, че поставената цел е постигната, получените резултати са намерили вече практическо приложение, което ми дава основание да заявя, че дисертационният труд има завършен вид и отговоря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и на правилника за неговото приложение.

Въз основа на горното предлагам на Уважаемите членове на Научното жури на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ да присъди образователна и научна степен „ДОКТОР“ на инж. Христо Валериев Христов по професионално направление 5.5. „Транспорт, корабоплаване и авиация“.

Дата 22.04.2013 год.

Рецензент:

